

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
На тему: «ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ І АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи
ОП.мз-91а
Спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
Фесенко Євгенія Іванівна
Керівник: к.е.н.
Самусевич Ярина Валентинівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	7
1.1 Сутність, значення і класифікація нематеріальних активів підприємства ..	7
1.2 Нормативно–правове забезпечення обліку, аналізу та аудиту нематеріальних активів.....	10
1.3 Особливості організації обліку, аналізу та аудиту нематеріальних активів на підприємствах.....	14
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТРІУМФ МЕДІА ГРУП»	18
2.1 Організаційно–економічна характеристика підприємства	18
2.2 Організація обліку нематеріальних активів ТОВ «ТРІУМФ МЕДІА ГРУП»	23
2.3 Особливості організаційно-методичного забезпечення аналізу та аудиту нематеріальних активів підприємства	26
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	28
3.1 Шляхи вдосконалення аудиту НМА	28
3.2 Проблемні аспекти обліку наявності руху, оцінки та переоцінки НМА та шляхи їх удосконалення.	31
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	37

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку Української економіки все більше підприємств залучається до розробки та впровадження нематеріальних активів як частини своєї діяльності. Існування нематеріальних активів в складі ресурсів дає гарантію для збільшення ринкової вартості підприємства, інвестиційної привабливості та забезпечує захист прав суб'єкта господарювання.

Діюча нормативна база, щодо питань аудиту нематеріальних активів є досить широкою і окрім національних нормативних актів включає міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової діяльності. Однак, для ефективного регулювання положень, що стосуються нематеріальних активів слід конкретизувати та уточнити ряд теоретичних та нормативних аспектів.

Слід зазначити, що в порівнянні з зарубіжними компаніями нематеріальні активи займають незначну частку в балансі вітчизніних підприємств. Недостатньо сформований ринок нематеріальних активів в Україні заважає активному розвитку економіки підприємств.

Метою магістерської роботи є вивчення теоретичних та практичних аспектів особливостей організації та методики аудиту нематеріальних активів підприємства та запропонувати шляхи їх удосконалення.

Відповідно до поставленої мети, постають такі завдання:

- визначити поняття, призначення та класифікацію нематеріальних активів;
- провести дослідження особливостей організації аудиту нематеріальних активів;
- здійснити дослідження особливостей нормативно-правового регулювання аудиту нематеріальних активів;
- встановити проблемні аспекти організації та методики аудиту нематеріальних активів та запропонувати шляхи їх вдосконалення на підприємстві ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП».

Об'єктом дослідження було обрано Товариство з обмеженою відповідальністю «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП». Основним видом діяльності якого є створення та управління багатозальними кінотеатрами під торговою маркою “Планета Кіно” на території України.

Предмет дослідження – організаційно–методичні аспекти обліку, аналізу та аудиту нематеріальних активів.

Джерелом інформаційного матеріалу виступає нормативно–правова література, дані первинного обліку та статистична звітність щодо основних економічних показників ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП». У часовому розрізі використана інформація за 2017–2019 рр..

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

1.1 Сутність, значення і класифікація нематеріальних активів підприємства

Нематеріальний актив – це об’єкт розумової, в тому числі індустріального володіння, а також інші аналогічні права, доступні в порядку, встановлених чинним законодавством, річчю права власності платника податку [1].

В положення (або Стандарти) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» № 242 від 18.10.99 визначається методологія обліку нематеріальних активів, придбаних або створених підприємством, яка визначає [2]:

- порядок їх визначення та оцінювання;
- їх амортизування;
- розкриття інформації;
- списання з балансу.

Положення даного стандарту експлуатується компаніями, установами, підприємствами та іншими юридичними особами для всіх рівнів власності.

Витрати, що відносяться до придбання або виготовлення НМА вважаються витратами в звітному періоді, і не визнаються як актив в наступних звітних періодах.

В складі витрат звітного періоду завжди відбиватимуться і не визнаються як актив:

- вартість публікування;
- витрати на утворення підприємства та формування його основної діяльності;
- витрати на перекваліфікацію кадрів;
- понесені для поліпшення ділової репутації фірми затрати (гудвіл);
- затрати на рекламу.

Необхідне підтвердження відповідними первинними документами надходження та облік будь-якого НМА на підприємстві. Документ повинен

містити в собі первісну вартість, докладний опис об'єкта, амортизацію, строк та місце корисного використання.

Класифікація нематеріальних активів наведена на рисунку 1.1.

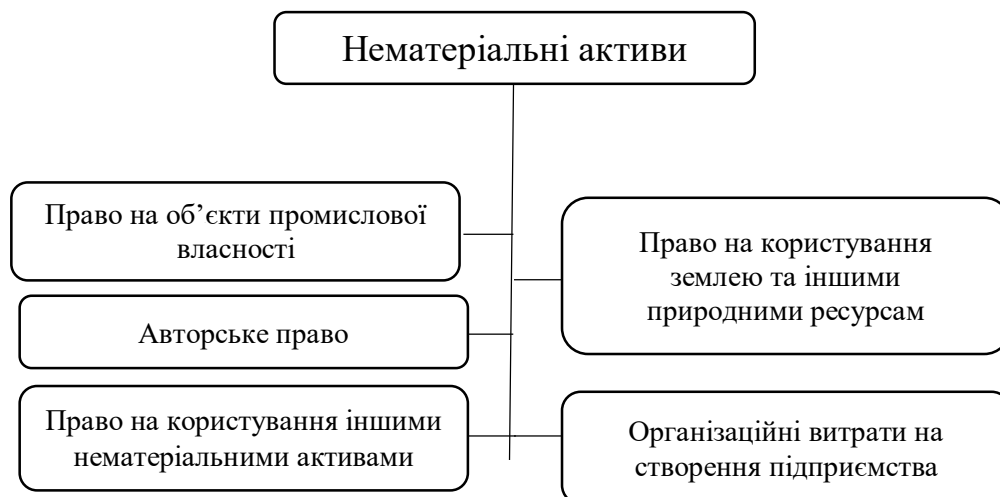

Рис.1.1 – Класифікація нематеріальних активів

НМА – це права інтелектуальної власності, право користування природними ресурсами (земля, вода, надра), а також право використання економічних, організаційних та інших пільг і переваг: податкові пільги, місце на торговій біржі, крім того, відносять гудвіл (ділову репутацію), базу клієнтів і так далі (додаток А) [3].

НМА користуються популярністю довгострокові економічні ресурси у теперішньому діловому середовищі, завдяки їх здатності приносити значний прибуток при продуктивному використанні.

Через особливості обліку та аналізу нематеріальних активів економісти та бухгалтери приділяють їм у процесі діяльності неабияку увагу. Пов'язано це з відсутністю досконалої практики їх використання та необхідністю надання єдиних підходів до критеріїв визнання. З цієї причини важливо вивчити економічне походження НМА, систематизувати їх і вивчити методи оцінки на дату придбання чи створення і баланс.

Характеристика нематеріальних активів підприємств наведена в різних нормативно–правових актах (рис. 1.2).

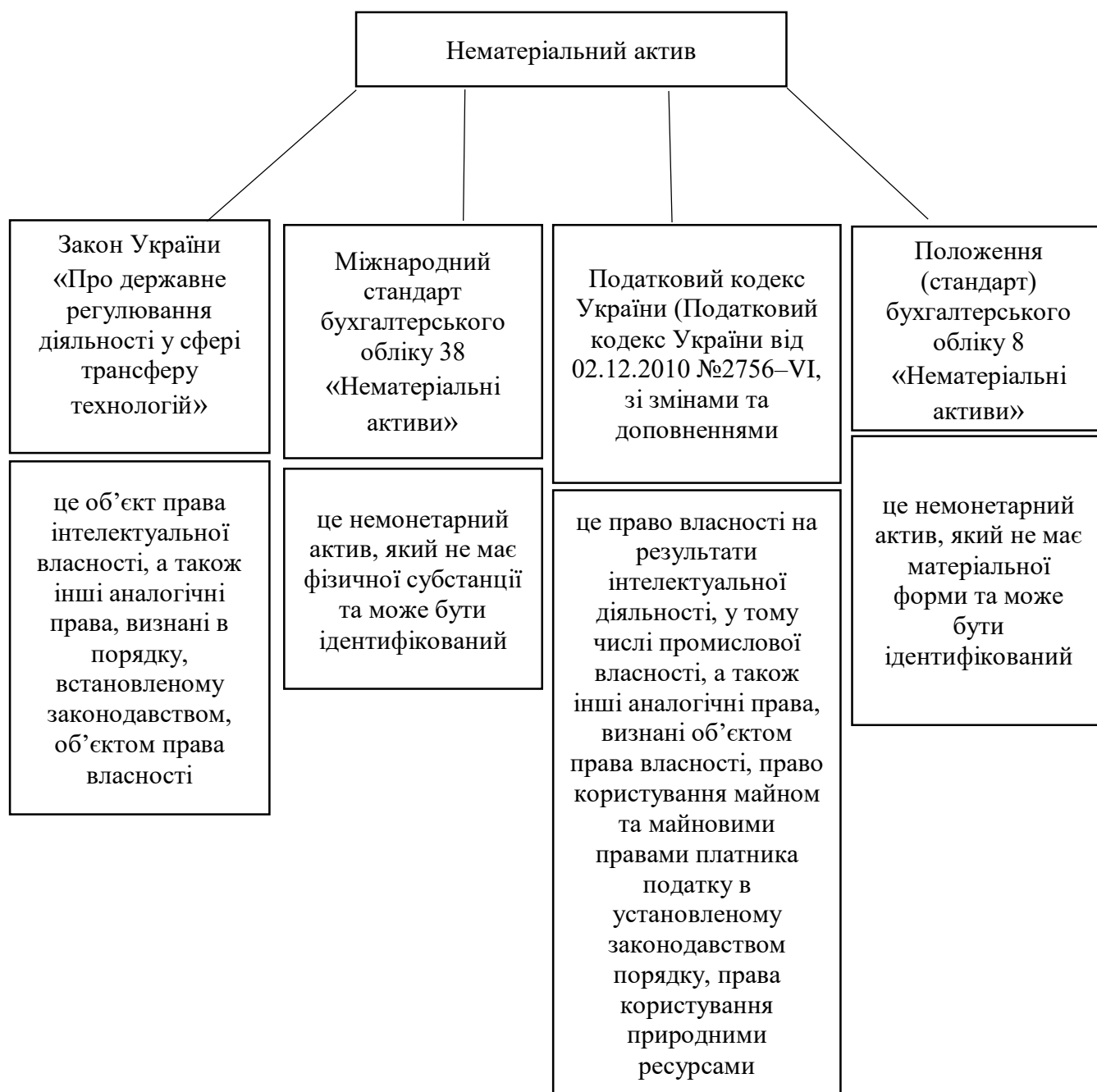

Рис. 1.2 – Підходи до трактування поняття «нематеріальні активи» у нормативно–правових документах

Як спостерігаємо, розглянуті визначення збігаються у нематеріальності форми існування та специфіці використання НМА та демонструють відмінності щодо компонентів. Можливість ідентифікувати нематеріальний актив, відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» означає, що актив може бути виділений як окремий незалежний суб'єкт господарювання.

Придбання ексклюзивних прав на об'єкт інтелектуальної власності виступає важливим кроком для будь-якого підприємства, та означає можливість їх відчуження. Цей процес суворо регулюється законодавством.

Отже, методологічною основою формування інформації в бухгалтерському обліку про НМА визначені П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Ключовими аспектами визнання нематеріального активу в бухгалтерському обліку, згідно з цим документом є[2]:

- можливість ідентифікації;
- майбутні економічні вигоди;
- контроль над активом;
- достовірна оцінка;
- строк корисного використання перевищує 1 рік;
- відповідність НА його визначенню;
- наявність документів, що підтверджують право користування або право власності.

1.2 Нормативно-правове забезпечення обліку, аналізу та аудиту нематеріальних активів

Виникнення нематеріального активу, як об'єкту обліку, датується 1944р. Однією з перших спроб нормативного регулювання обліку НМА є бюлетень «Амортизація нематеріальних активів» Комітету з методів бухгалтерського обліку Американського інституту бухгалтерів. У 1998р. було прийнято МСБО 38 «Нематеріальні активи», який у 2004р. замінено новою редакцією [4]. На підставі даного документу 18 жовтня 1999р. Наказом Мінфін України було затверджено ПСБО 8 «Нематеріальні активи» [5].

НМА вирізняються унікальністю за своїми характеристиками, складом, за впливом на фінансовий стан підприємств та результати господарської

діяльності. Провівши аналіз прийнятих нормативних документів з бухгалтерського обліку та аудиту, виділяється кілька рівнів нормативного регулювання нематеріальних активів (рис. 1.3).

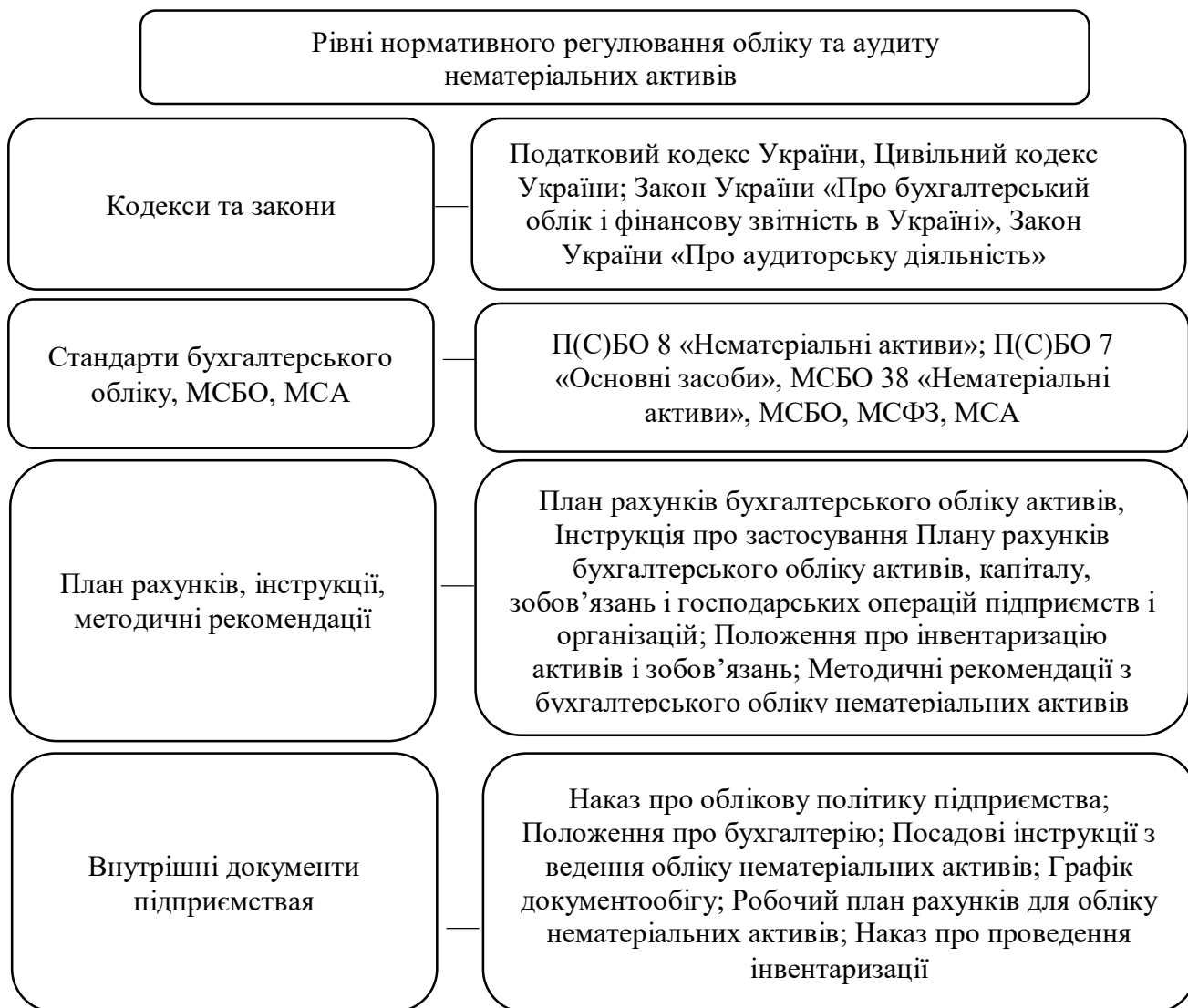

Рис. 1.3. – Рівні нормативного регулювання обліку та аудиту нематеріальних активів підприємства

Є неухильним для виконання для всіх організацій та підприємств і регулюються на рівні держави перших три рівні. Також, документи нижчих рівнів не мають суперечити документам вищого рівня. Документи, що належать до четвертого рівня безпосередньо формуються підприємством.

Основним нормативним документом в Україні, є Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Він визначає

організації, правові засади регулювання, складання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку [6].

Розрахунок амортизації при використанні належних методів нарахування здійснюється згідно з Положенням (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" [7].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» визначає методику обліку НМА, утворених чи придбаних суб'єктом господарювання, формування у бухгалтерському обліку інформації про активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності[8].

Відповідно до Плану рахунків для обліку і підсумку даних, що свідчать про наявність та рух зобов'язань, капіталу і господарських операцій організацій пов'язаних з НМА застосовується рахунок 12 «Нематеріальні активи».

Дебетовий рахунок 12 та його субрахунки відображають придбання або отримання в результаті розробки НМА. Кредитовий рахунок 12 відображає безоплатну передачу нематеріальних активів або вибуття внаслідок продажу чи нездатність отримувати в подальшому економічних вигод від його використання та сума уцінки нематеріальних активів.

Рахунок 12 «Нематеріальні активи» має нижчеперелічені субрахунки: 121 «Права користування природними ресурсами»; 122 «Права користування майном»; 123 «Права на комерційні позначення»; 124 «Права на об'єкти промислової власності»; 125 «Авторське право та суміжні з ним права»; 127 «Інші нематеріальні активи» [9].

Метою МСБО 38 «Нематеріальні активи» є визначення підходу до обліку нематеріальних активів, які не розглядаються окремо в іншому стандарті. Відповідно до цього стандарту, компанія реєструє нематеріальний актив тільки в тому випадку, якщо він відповідає певним критеріям. Крім того в стандарті вказано, спосіб вимірювання балансової вартості нематеріальних активів і необхідне розкриття певної інформації про них[10].

Закон України, в якому розглядається інформація, «Про аудиторську діяльність» визначає правову базу проведення аудиту в Україні і спрямовується на формування системи самостійного фінансового контролю. Основною метою є захист інтересів користувачів економічної інформації [11].

Міжнародні стандарти аудиту (МСА) – це професійні стандарти для проведення аудиторської діяльності на підприємстві. Вони видаються Міжнародною федерацією бухгалтерів через Раду з Міжнародних стандартів аудиту та підтвердження аудиторської інформації [12].

Таким чином, повнота та правдивість облікової інформації про НМА можливо відобразити не тільки використовуючи бухгалтерські рахунків та чинні стандарти, але й за умови взаємодії законодавчих вимог що стосуються обліку та аудиту НМА.

Проаналізувавши джерела нормативного регулювання обліку та аудиту нематеріальних активів та узагальнивши дані, наводимо схему нормативної бази щодо нематеріальних активів (Додаток Б).

Проаналізувавши джерела, що обробляються для нормативного забезпечення бухгалтерського обліку та аудиту НМА, виявляємо деякі існуючі проблеми, а саме:

- відсутність загального визначення поняття «нематеріальні активи»;
- відсутність єдиної економічної класифікації нематеріальних активів;
- невідповідність ключових положень певних нормативно-правових документів, що визначають облікову політику нематеріальних активів [13].

З цього прикладу випливає що, недивлячись на пристосування вітчизняної практики обліку та аудиту до МСБО, звітності та аудиту, все ще існують національні розбідності в обліку НМА. Тому на сьогодні існує потреба у реформуванні бухгалтерського обліку та аудиту та у створенні доцільної законодавчої бази.

З огляду на проблеми, що стосуються нормативно–правового забезпечення обліку та аудиту НМА підприємства, слід запропонувати наступні шляхи їх вирішення, а саме:

- визначення зальних критеріїв для ідентифікування;
- пристосування нормативного обліку до міжнародних стандартів;
- постійне оновлення та вдосконалення законодавчої бази, щодо ліцензування, захисту авторських та патентних прав тощо;
- розробка оновленої методики аудиту.

Отже, слід усвідомити, що доцільна організація бухгалтерського обліку нематеріальних активів на пряму залежить від визначених термінів корисного використання, методів нарахування амортизації, а також від інших факторів, які вказані в наказі про облікову політику підприємства.

1.3 Особливості організації обліку, аналізу та аудиту нематеріальних активів на підприємствах.

Відображення нематеріального активу в бухгалтерському обліку відбувається відповідно до норм П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» (для гудвілу) та інших нормативних актів. Згідно із П(С)БО 8 отриманий чи придбаний нематеріальний актив відображається на балансі [2].

При необхідності оприбуткування НМА на підприємстві складають акт приймання–передачі, до цього документу прикріплюється репліка документа що охороняється та сертифікат, що містить опис самого об'єкту або порядок його використання. У випадку отримання «ноу–хау» компанія має додати відеозапис, аудіозапис або письмово відобразити зміст конфіденційної інформації, що виступає як об'єкт угоди.

Оприбутковується нематеріального активу за первісною вартістю, яку визначають зважаючи на дані умови їх отримання [14]:

- у випадку безоплатного отримання, або отримання в результаті внеску до статутного капіталу, то первісна вартість НМА становить справедливую вартість нематеріального активу;

- при створенні НМА витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, витрати на реєстрацію об'єкту, амортизацію, патенти, ліцензії та інші, які безпосередньо пов'язані зі створенням та приводять нематеріальний актив в експлуатаційний стан за призначенням являються складовими первісної вартості;
- у випадку обміну НМА на неподібний актив, то первісна вартість – це справедлива вартість переданого нематеріального активу мінус (плюс) сума коштів (їх еквівалентів), доплачених (отриманих) в результаті обміну;
- у випадку обміну НМА аналоговий об'єкт на основі залишкової вартості переданого нематеріального активу формується первісна вартість отриманого. Іноді залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість тоді первісна вартість отриманого нематеріального активу дорівнюватиме справедливій вартості переданого активу. Різницю між справедливою і залишковою вартістю відносять до доходів (витрат) звітного періоду;
- при придбанні НМА всі витрати, що безпосередньо пов'язані з придбанням (непрямі податки, вартість придбання, інші), що приводять нематеріальний актив в експлуатаційний стан, являються складовими первісної вартості.

Рахунок 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» використовується для обліку витрат, які пов'язані безпосередньо з придбанням чи створенням нематеріальних активів [15].

Дебетовий рахунок 154 збирає всі витрати, що складають початкову вартість нематеріального активу, в кореспонденції з кредитом рахунків, які відображають прямі матеріальні витрати (рахунки класу 2), а також розрахункових рахунків (66, 68, 37 тощо).

Кредитовий рахунок 154 здійснює списання в дебет 12 – на суму первісної, вартості оприбуткованого об'єкта нематеріального активу.

В процесі використання нематеріальні активи зношуються і амортизуються. Підприємство має право самостійного обирати метод нарахування амортизації враховуючи інтереси отримання майбутніх економічних вигод. Нарухування амортизації відбувається протягом строку корисного використання активу на основі конкретних умов використання, але в рамках 20 років.

Основною метою проведення аудиту – є висловлення незалежної думки аудитора щодо достовірності бухгалтерських даних суб'єкта господарювання, своєчасності і повноти відображення цих даних у фінансові звітності. Первинні документи і майнові права на нематеріальні активи тако підлягають перевірці, щоб підтвердити право власності ними. В рамках аудиту нематеріальних активів підлягає до виконання ряд завдань, серед яких [16]:

- перевірити дотримання норм чинного законодавства, що регулює операції з нематеріальними активами;
- перевірити наявність і підтвердити права власності на усі нематеріальні активи, що входять до балансу підприємства;
- перевірити правильність відображення в бухгалтерському обліку (в першу чергу їх первісну вартість). Також доцільно перевірити на цьому етапі правильність заповнення первинних документів про рух нематеріальних активів (Рис. 1.4);
- перевірка відповідності даних аналітичного і синтетичного видів обліку нематеріальних активів і їх амортиційним записам в Головній книзі, балансі;
- перевірити правильність обліку зарахування та списання об'єктів нематеріальних активів на балансі підприємства;
- перевірити правильність амортизаційних розрахунків нематеріальних активів;

З наведеного вище, слід зауважити, що нематеріальні активи є специфічним об'єктом бухгалтерського обліку, якість проведення аудиту якого залежить від правильно обраної облікової політики.

Об'єкти нематеріальних активів	Документація, що підтверджує природу нематеріальних активів.
Авторські права	Авторський договір з продавцем авторських прав, рукопису, малюнка, ескізу, відеокадру, нотного запису тощо.
Права на програму для ЕОМ, бази даних	Договір купівлі–продажу (при придбанні одиничного примірника програми), авторський договір (при передаванні майнових прав на програму ЕОМ), дискета з програмою, опис, технічна документація.
Права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки	Ліцензійний договір, зареєстрований у патентному відділі, патент на винаходи, свідоцтво на товарний знак, свідоцтво про право користування найменуванням.
Права на засоби індивідуалізації юридичної особи (товарний знак, знак обслуговування, фірмове найменування)	Договір про відчуження, зареєстрований у патентному відділі, ліцензійний договір, свідоцтво на товарний знак, свідоцтво про право користування найменуванням.
Права на ноу–хау	Договір про передавання ноу–хау, відображення чи опис ноу–хау.
Право на користування земельними ділянками й природними ресурсами	Документ про право власності, ліцензія на користування ділянкою надр.

Рис.1.4 – Документація, що підтверджує право на використання нематеріальних активів

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП»

2.1 Організаційно–економічна характеристика підприємства

Об'єктом дослідження магістерської роботи стало товариство з обмеженою відповідальністю «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП». Компанія зареєстрована в місті Суми за адресою: вулиця Харківська 2/2.

Компанія розпочинала своє існування в 2006 році і на сьогоднішній день розташовується в шести містах України під назвою бренду «Планета Кіно», а саме в Сумах, Києві, Одесі, Харкові, Дніпрі та Львові. Основна діяльність спрямована на створення та управління багатозагальними кінотеатрами на території України.

Кінотеатр виступає офіційним представником всесвітньої кінотехнології IMAX в Україні. Офіційна ексклюзивна угода підписана у 2006 році з корпорацією IMAX у Канаді. Організація "Планета Кіно" єдина в Україні представляє унікальні кінотехнології 4DX та Relux.

Підприємство, керівником якого є Петренко Григорій Миколайович, є невеликим і чисельність працівників нараховує 23 особи.

Вже тривалий час у місті Суми ТОВ«ТРИУМФ МЕДІА ГРУП». співпрацює з компаніями ТОВ «Град Інвест Реал Істейт», «Кінопрокат», «Сінема», «Епіцентр» та іншими.

В статуті підприємства зазначено, що ведення податкового, бухгалтерського обліку, складання і подання звітності до відповідних органів здійснюється згідно з чинним законодавством України. Бухгалтери використовують загальний план рахунків..

Діяльність побудована відповідно до лінійної ієрархічної структури працівників. Вершину посідає власник – активно приймає участь в господарській діяльності, регулярно проводить зібрання ради директорів. Директор розташовується нижче і являється безпосереднім керівником

адміністратора та заступника. Заступнику директора підпорядковується бухгалтер, в той же час зобов'язаний звітувати перед бухгалтером головного офісу, який розташований у Києві.

Менеджер компанії несе відповідальність за реалізацію планів та поставлених цілей, поставлених перед власниками. Від якості та обсягів наданої інформації менеджером, значною мірою залежить процес прийняття управлінських рішень, яку застосовують для планування, контролю та регулювання діяльності.

Персонал фронт-офісу під час роботи на місцях збирає інформацію та передає її до бухгалтерії для подальшої обробки. Наступним етапом є фільтрування необхідної інформації, яка прямує до аналітичного відділу на аналіз. В результаті формується звіт показників ефективності в динаміці та передається до адміністративного офісу для подальших управлінських рішень.

Аналітичним відділом компанії систематично надається інформація у вигляді економічних показників до адміністрації для подальшого аналізу та дій. Для подальшого формування таких звітів використовують інформацію з маркетингового відділу, відділу продажів, дані управлінського та фінансового обліку.

На основі фінансової звітності ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» проведемо аналіз фінансово-господарської діяльності та фінансового стану суб'єкта господарювання за допомогою розрахунку показників майнового стану, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності.

Таким чином, заради оцінки майнового стану підприємства раціонально використовувати показники, які наведені у таблиці (табл. 2.1).

За допомогою оцінка комплексу показників можливо визначити наскільки раціональним є використання майна, оцінити своєчасність ліквідації суб'єктом малого підприємництва фізично і морально застарілого устаткування підприємства.

Таблиця 2.1 – Показники майнового стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» за 2017–2019 рр.

Показник	Рік			Середній темп росту, %
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт зносу	0,013	0,148	0,112	293,2
Фондовіддача	0,178	0,256	0,462	161,0
Фондоємність	5,611	3,907	2,166	62,1

З наведених даних робимо висновок, що в процесі використання основних засобів відбувається їх поступовий знос, також за даний період спостерігалось поступове його збільшення, що свідчить про зношеність основних засобів на досліджуваному підприємстві. Фондовіддача не відповідає нормативам, що є негативним моментом. Таким чином, на підприємстві необхідно оновлювати основні засоби.

Характеризуючи ліквідність компанії, проводимо аналіз задоволення оборотних активів для погашення поточних зобов'язань.

Таким чином, на основі даних таблиці 2.2, пропонується розглянути основні показники ліквідності та платоспроможності підприємства.

Таблиця 2.2 – Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» за 2016–2018 рр.

Показник	Рік			Середній темп росту, %
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,040	0,026	0,014	59,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,735	1,060	0,780	103,0
Коефіцієнт покриття	1,181	1,134	0,818	83,2
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	405759,0	396317,0	-913935,0	–

Можемо зробити висновок, що у 2019 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності знаходиться не в межах норми, що є негативним моментом порівняно з попередніми роками, в середньому він знизився на 40,7 %.

Розмір чистого оборотного капіталу більше нуля у 2017–2019 рр., це означає, що підприємство було здатне погасити свою поточну заборгованість за рахунок оборотних активів. Але негативним є те, що у звітному періоді чистий оборотний капітал менше нуля. З проведеного аналізу слідує висновок що підприємство не є фінансово платоспроможним, тобто не є здатним розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

За даними балансу проводиться аналіз фінансової стійкості, надає характеристику структурі джерел фінансування ресурсів компанії, ступінь незалежності і фінансової стійкості підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. Показники фінансової стійкості продемонстровано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники фінансової стійкості ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» за 2017–2019 рр.

Показник	Рік			Середній темп росту, %
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт автономії	0,246	0,239	-0,063	51,5
Коефіцієнт фінансової залежності	4,070	4,188	-15,789	194,2
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,153	0,118	-0,222	137,4
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,027	0,108	3,844	595,7

Отже, розрахунок коефіцієнта автономії вказує на те, що його значення наприкінці 2019 р. значно зменшилось і становить менше нуля, інакше кажучи за кожну гривню вкладених активів у підприємство буде понесено збиток у 0,06 грн. власних коштів. Зниження коефіцієнту цього показника свідчить про темпи зростання залучення короткострокових та довгострокових зобов'язань.

Коефіцієнту фінансової залежності необхідно приділення надзвичайної уваги. Динаміка зростання показника свідчить про зменшення фінансової стійкості, тобто збільшення залежності від кредиторів та інвесторів.

В результаті аналізу коефіцієнта маневреності бачимо, що зменшується частина власного капіталу, що застосовувалась для фінансування поточної діяльності, тобто погіршилась мобільність експлуатації власного капіталу.

Таким чином, досліджуване підприємство не є фінансово стійким, відбувається зростання частки позикових коштів у діяльності, а також зменшився ступінь мобільності використання власного капіталу.

Проведемо аналіз ефективності основної діяльності підприємства за допомогою оцінки ділової активності, що означає швидкість обороту фінансових ресурсів. У таблиці 2.4 продемонстровано основні розрахунки показників ділової активності.

Отже, відповідно до аналітичних даних таблиці 2.4 відзначаємо зниження рівня ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Розрахування коефіцієнту оборотності активів дає змогу визначити, що у 2018 році на підприємстві, порівняно з минулими роками, відбувається значне зниження даного показника. Таке падіння даного показника призводить до зниження ефективності та швидкості експлуатації фінансових ресурсів. Цей процес супроводжується одночасно й зниженням показника оборотності матеріальних запасів, дебіторської заборгованості та власного капіталу. Таким чином, дана тенденція не є позитивною для підприємства.

З вищедослідженого, випливає висновок, що за період трьох років відбулося зниження ділової активності, що пов'язано із зниженням обороту матеріальних запасів, обороту активів, кредиторської заборгованості і відповідно збільшення строку її погашення.

Таблиця 2.4 – Показники ділової активності ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» за 2017–2019 рр.

Показник	Рік			Середній темп росту, %
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт обертання матеріальних запасів	6,295	11,215	5,288	91,7
Коефіцієнт обертання власного капіталу	3,515	2,333	3,080	93,6
Коефіцієнт обертання активів	1,066	0,755	0,290	52,1
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	2,967	2,125	0,819	52,5

Продовження таблиці 2.4

Термін оборотності заборгованості, днів	обертання дебіторської	123	172	446	190,3
Коефіцієнт оборотності заборгованості	обертання кредиторської	14,956	8,634	1,300	29,5
Термін оборотності заборгованості	обертання кредиторської	24	42	281	339,3

Проведення аналізу рентабельності підприємства дає змогу визначити раціональність інвестування коштів у підприємство та ефективність їхнього використання.

У 2018 р. та у 2019 р. досліджуване підприємство отримало збитки, тобто не є рентабельним, лише у 2017 році прибуток становив 215210 тис. грн.

Таким чином, ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» за звітний рік не є фінансово стійким, платоспроможним та рентабельним. Тому існує необхідність пошуку шляхів для зростання цих показників.

2.2 Організація обліку нематеріальних активів ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП»

ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП», веде облік нематеріальних активів згідно з діючим законодавством України, інструкціями, положеннями та стандартами бухгалтерського обліку.

Найважливішими нематеріальними активами підприємства є об'єкти інтелектуальної власності, а саме кваліфікація персоналу, здатність отримувати нових клієнтів, грамотно побудоване стратегічне управління, право на користування торговою маркою та знаком, та об'єкти наділені авторським правом. Для їх обліку призначені рахунки: 123 «Права користування товарними знаками», 125 «Авторське право та суміжні з ним права» та 127 «Інші нематеріальні активи». Розглянемо детально структуру НМА ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» (рис 2.1).

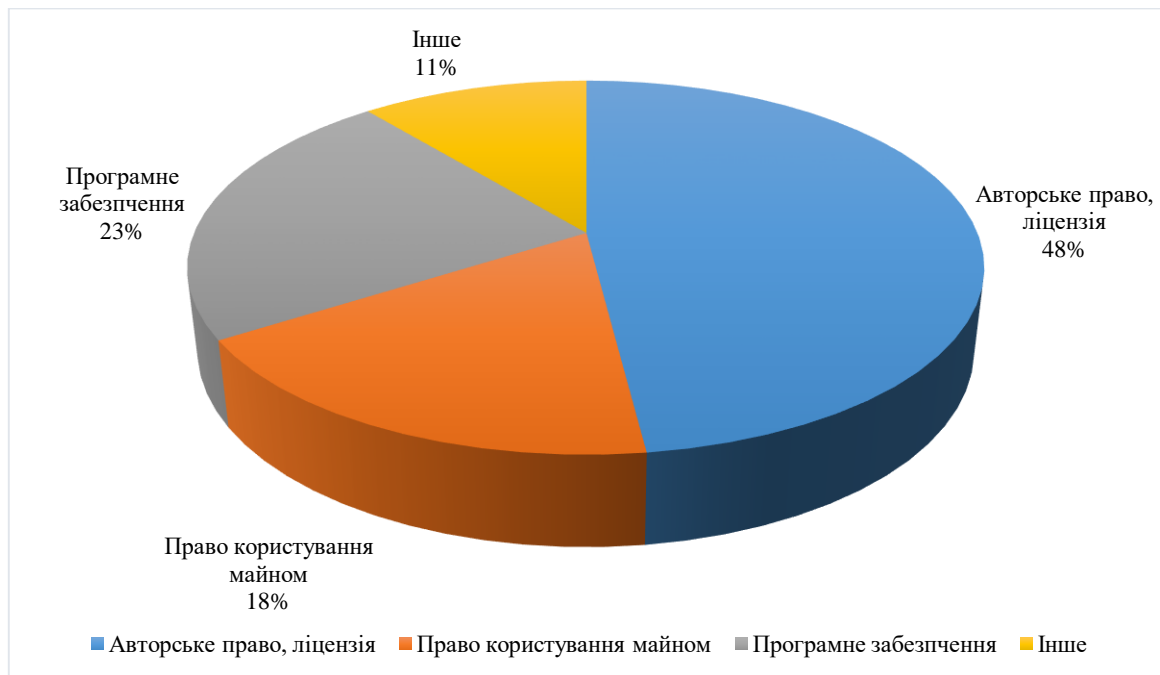

Рис 2.1 – Структура нематеріальних активів ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП»

На підприємстві згідно з ч. 1 ст. 1107 ЦКУ розпорядження майновими правами інтелектуальної власності використовується на підставі ліцензійних договорів.

Наведемо аналіз динаміки нематеріальних активів. Як спостерігаємо (табл. 2.5) обсяг НМА з кожним роком збільшується.

Таблиця 2.5 – Загальний аналіз динаміки нематеріальних активів ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП»

	Рік			Темпи приросту, %	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2017-2018 рр.	2018-2019 рр.
Нематеріальні активи, тис. грн	485	533	672	9,98	26,07

Авторські права на кінострічки належать кіностудії. У цьому випадку предметом договору з дистриб'ютором є надання демонстраційних послуг, основним з елементів яких є трансляція фільмів в кінотеатрі. В договорі чітко прописано строки використання нематеріального активу, у разі необхідності договір можна продовжити. Майнові права на кінострічку у цьому випадку до

кінотеатру не переходять, а залишаються за кіностудією. Кінотеатр же сплачує виключно за надані йому дистрибуторські послуги, що становлять понад 50% вартості від виручки від реалізації.

Що стосується інших нематеріальних активів, будь-які витрати понесені при придбанні та створенні активу, можуть формувати первісну вартість об'єкта, яка остаточно має бути визначена при введенні об'єкта обліку в експлуатацію.

Якщо компанія проводить вдосконалення об'єкту НА (розширення, модернізація тощо), це призводить до отримання в майбутньому додаткові економічні вигоди або потенціал корисності та продовжить строк корисного використання, витрати, які будуть понесені, збільшують первісну вартість НА з моменту його введення в експлуатацію.

Облік надходження НМА документально оформлюється в залежності від того чи були вони придбані в інших осіб, чи створені силами підприємства (табл. 2.6). Якщо ж НМА було розроблено своїми спеціалістами – документами підтверджується право власності. Ці документи засвідчують проведення та завершення робіт зі створення об'єкту нематеріального активу. У випадку придбання НМА у інших осіб необхідно скласти договір передачі прав. До договору необхідно додати акти приймання-передачі матеріальних носіїв що є складовими об'єкту інформації.

Таблиця 2.6 – Облік придбання нематеріальних активів

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума
1	Перераховано аванс за об'єкт НМА	371	311	48000
2	Відображено суму податковго кредиту з ПДВ	641	644	8000
3	Отримано об'єкт НМА	154	631	40000
4	Списано податковий кредит з ПДВ	644	631	8000

Продовження таблиці 2.6

5	Відображено залік заборгованостей	631	371	48000
6	Пеерераховано збори пов'язані з реєстрацією права власності на знак	377	311	1600
		154	377	1600
7	Перераховано державне мито за видачу свідоцтва на нак	642	311	85
		154	642	85
8	Зменшено залишок на позабалансовому рахунку	–	09	41685
9	Об'єкт НМА введено в господарський оборот	123	154	41685

ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» використовує прямий метод нарахування амортизації. Списання з балансу відбувається в разі вибуття активу внаслідок безоплатної передачі, неможливості одержання підприємством у майбутньому економічних вигід від його використання або внаслідок продажу.

2.3 Особливості організаційно-методичного забезпечення аналізу та аудиту нематеріальних активів підприємства

При перевірці використання нематеріальних активів перевіряють, чи відповідає їх використання поставленим завданням, таким як:

- своєчасне і повне документування і відображення в бухгалтерських реєстрах щодо надходження, переміщення чи вибуття;
- контроль за ефективним використанням та збереженням кожного об'єкта;
- амортизування відповідно до чинних правил і норм;
- повний звіт про витрати та модернізацію;
- достовірну оцінку в звітності;
- точне визначення результатів ліквідації нематеріальних активів.

Інвентаризація нематеріальних активів на ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» проводиться перед складанням річної фінансової звітності, при зміні матеріально відповідальних осіб та у міру необхідності, наприклад у разі встановлення фактів крадіжок чи зловживань. Результати інвентаризації відображаються у «Відомості інвентаризації нематеріальних активів».

Варто зазначити, що на підприємстві здійснюються аудиторські перевірки нематеріальних активів. Перевіряється НМА лише на підставі первинних документів в грошовому еквіваленті. Подальшим кроком є актуальність прав компанії на НМА, обсяги прав компанії, термінів володіння правами та інших договірних умов використання таких об'єктів. Значущої уваги під час аудиту приділяється нарахуванню та відображенню накопиченої амортизації (відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»). Тобто, аудитор повинен скласти список активів, на які нараховуються амортизаційні відрахування на підприємстві. Також перевіряється достовірність амортизаційних норм за терміном їх корисного використання, правильність нарахування амортизації і точність їх подання до бухгалтерського обліку підприємства. Метою перевірок є підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку та звітності початкової вартості, операцій, пов'язаних із рухом нематеріальних активів, сум нарахованої амортизації у періоді, що перевіряється та інших питань.

Таким чином, об'єктом аудиту на ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» є стан та рух нематеріальних активів у ринкових умовах, а також інформація, зафіксована в різних формах документів. До них можна віднести: облікові реєстри, первинну документацію з обліку НМА, аудиторські висновки, довідки та акти попередніх перевірок та вся документація, що пов'язана з узагальненням результатів контролю.

При перевірці нематеріальних активів на ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» порушень не було виявлено.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

3.1 Шляхи вдосконалення аудиту НМА

Метою аудиту нематеріальних активів являється складання обґрунтованої думки щодо повноти та достовірності інформації, що відображається у фінансовій звітності, про них об'єкту аудиту. Процес аналізу руху, наявності, ефективності використання НМА досить трудомісткий. Недостатньо розробленою є методика ефективності експлуатації нематеріальних активів. Розглянемо складові аудиту ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» (табл. 3.1).

Якісний аудит нематеріальних активів тісно пов'язаний із методикою проведення аудиту. Важливо враховувати сферу діяльності досліджуваного підприємства на етапі формування методології аудиту НМА. Відштовхуючись від обсягів і якості наданої інформації, слід сформулювати план і структуру перевірки. Чим вищий показник якості інформації що було складено в системі бухгалтерського обліку, тобто інформації, що надається для перевірки на підприємстві, тим якісніше буде проведення аудиту. Впевненість користувача інформацією, в її надійності та можливості користування нею, відповідно буде вищою. Через широке використання інформаційних систем у сучасних умовах, важливу роль відіграє оприлюднення інформації про суб'єкт, та впливає на подальшу його господарську діяльність. При пошуку підрядників слід звертати увагу на інформацію розміщену про них, особливо про задовільні чи негативні відгуки та регулярність проведення аудиторських перевірок.

В рамках укладання аудиторського договору на проведення діяльності пропонується розробляти і програму аналізу. Це пов'язано з тим що методологія проведення аналітичних операцій та обсяг їх застосування підлягають професійній оцінці аудитором. Пропонується відображення у програмі інформації про мету, об'єкт аналізу, задачі, період проведення та інформаційні ресурси, а також систему показників що було використано для проведення аналізу нематеріальних активів.

Табл. 3.1 – Складові аудиту нематеріальних активів на ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП»

№	Твердження на основі яких підготована фінансова звітність	Напрямок аудиту
1	Існування прав	<ul style="list-style-type: none"> — переконатися, що НМА, зазначні в звітності, відповідають критеріям та здатні приносити економічні вигоди організації; — переконатися в документальному підтвердженні прав організації на НМА; — переконатися що всі НМА організації відображено в звітності.
2	Повнота, оцінка	<ul style="list-style-type: none"> — переконатися у відповідності оцінки НМА відображених в звітності — амортизуються НМА відповідно до прийнятої підприємством облікової політики і зазначеним терміном їх корисного використання; — переконатися в своєчасності та повноті відображення, доходів від НМА.
3	Подання та розкриття	<ul style="list-style-type: none"> — переконатися в тому, що вся суттєва інформація про НМА розкрита у фінансовій звітності належним чином.

Щоб провести економічний аналіз використання НМА при аудиторських процедурах необхідно:

1. Досягти максимального інформаційного забезпечення аудиторів, адже точність та досконалість аналізу використання нематеріальних ресурсів залежить саме від цього.

2. Перш за все проаналізувати структуру та динаміку, ефективність, ліквідність, провести аналіз наявності та руху НМА, визначити резерви зростання обсягів виготовлення продукції. Ймовірні й інші етапи проведення економічного аналізу використання нематеріальних активів. Відбирають етапи особи, які його здійснюють це залежить від мети, поставленої перед аудитором, стадії та порядку аналізу використання НМА. Можуть вноситись корективи.

3. Слідувати системному підходу при аналізі використання корпоративних НМА, так як системний підхід дозволить найбільш оптимально та ефективно

забезпечити наявність та рух НМА в компанії. Систематичне вивчення дає змогу розглядати НМА як ряд елементів, взаємозв'язок, яких обумовлює цілісні властивості їх сукупності.

4. Як наслідок проведеного аналізу слід запропонувати можливі шляхи удосконалення ефективного використання НМА, а саме:

- дотримання підприємством власної стратегії щодо організаційного, економічного та технічного розвитку;
- орієнтація на технічне оновлення й реконструкцію;
- систематично оновлювати технологічну базу взаємопов'язаних виробничих груп підприємства та багато інших шляхів та методів, завдяки яким підприємство матиме змогу покращити свій стан, та основні показники ефективності використання НМА.

Але методологія проведення аудиту НМА на ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» не є досконалою, та в повній мірі не відображає повноту та взаємозв'язок усіх фаз аудиту НМА (рис.3.1), саме тому доцільно запропонувати власний підхід аудиту нематеріальних активів. Запропонована оновлена послідовність етапів перевірки наявності і руху активів та методологія проведення аудиту НМА та суміжних операцій, уточнення порядку аудиторських процедур, дають змогу покращити та систематизувати результати аудиторських процедур нематеріальних активів та полегшити проведення аудиту їх наявності та руху. Доцільно проводити аудит НМА, враховуючи послідовність наступних етапів (рис 3.2).

Рис 3.1 – Схема послідовності етапів аудиту наявності та руху нематеріальних активів

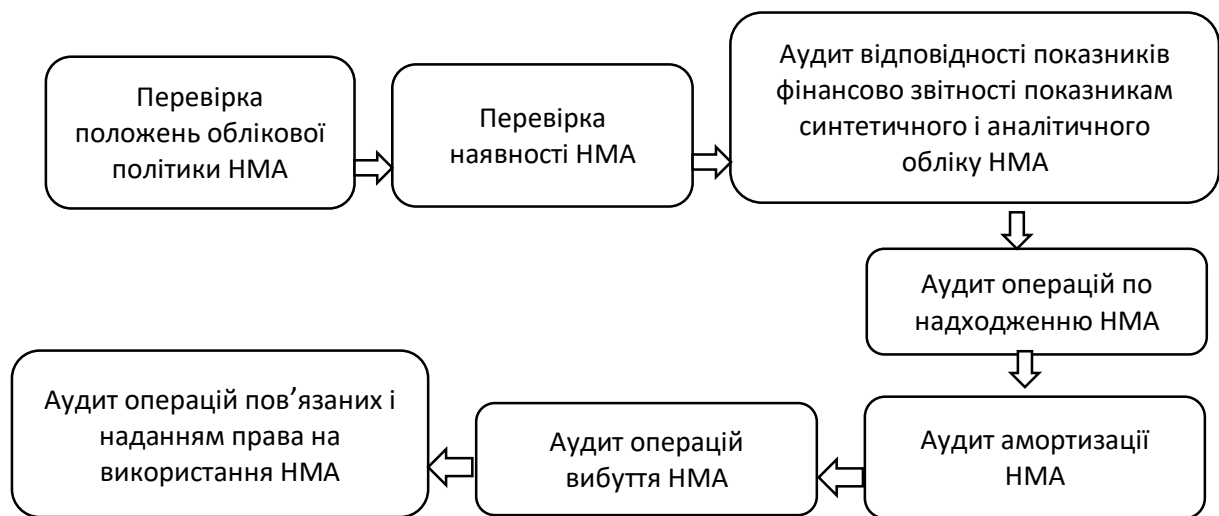

Рис.3.2 – Оновлена схема послідовності аудиту наявності і руху нематеріальних активів

Отже, проведення аудиту НМА застерігає від наявних проблем, що пов'язані зі специфікою та відсутністю належним чином розробленої методики об'єкту аудиту. Запропоновано удосконалення методики аудиту НМА за допомогою виділення методологічних прийомів та процедур, що в процесі перевірки здатні забезпечити комплексне дослідження операцій пов'язаних з нематеріальними активами.

3.2 Проблемні аспекти обліку наявності руху, оцінки та переоцінки НМА та шляхи їх удосконалення.

Облік нематеріальних активів супроводжується великою кількістю юридичних документів, унікальність таких активів може вимагати необхідність додаткової оцінки та технічної перевірки об'єктів інтелектуальної власності для перевірки їх характеристик із тими, що зазначені у офіційних документах. Такі обставини майже завжди вимагають необхідність залучення фахівців з інших галузей знань, що ускладнює та подовжує процес перевірки.

На сьогоднішній день нематеріальні активи постають рушійною силою економіки. В умовах гіперконкуренції це забезпечує суб'єктам господарювання

неабиякі конкурентні переваги для розвитку. Наявність нематеріальних активів у складі активів компанії позитивно впливає на ринкову вартість підприємств, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості та забезпечує захист їхніх прав.

На основі економічного досвіду розвинутих країн запропонуємо перспективи удосконалення вітчизняних положень (стандартів) бухгалтерського обліку:

- можливість обліковувати гудвіл як нематеріальний актив;
- уніфікація правил податкового та бухгалтерського обліку нематеріальних активів;
- розширити спектр елементів нематеріальних активів, але вони повинні мати чітку юридичну ідентифікацію.

Тож, на основі запозиченого досвіду економічно-розвинутих країн підприємствам слід активніше залучати, більш ефективно експлуатувати та обліковувати нематеріальні активи.

Окрім вищезазначених перешкод, існують інші проблеми, пов'язані з обліком НМА у вітчизняній практиці. Необхідно чітко визначати наявні проблеми та обґрунтувати пропозиції щодо їх усунення, це повинно позитивно вплинути на оптимізацію процесу оцінки НМА та їх відображення в обліку (рис. 3.3).

Для кожного виду нематеріальних активів необхідно визначити раціональний метод оцінки його вартості і нарахування амортизації. Наприклад, для ліцензій, веб-сайтів, баз даних рекомендується витратний метод оцінки вартості, а для торговельних марок і патентів – по Прогнозоване фінансову вигоду. Для торгових марок, баз даних і патентів рекомендується виробничий метод нарахування амортизації, для ліцензій – метод прискореного зменшення балансової вартості, а для веб-сайтів – прямолінійний метод.

Рис. 3.3 – Пропозиції усунення проблем оцінки та обліку нематеріальних активів

Рекомендації по використанню методу амортизації розробляються відповідно до основних факторів економічності його використання. Для методу виробничої амортизації таким фактором є періодичність використання нематеріальних активів, термін корисного використання використовується для прямолінійного методу нарахування, залишкова вартість об'єкта нематеріальних активів – для методу прискореного зменшення балансової вартості.

Необхідність вдосконалення обліку НМА збільшується по мірі розвитку ринкової економіки. Сучасні автоматизовані електронні форми бухгалтерського обліку допомагають з вирішенням цієї проблеми. Достовірний облік дає змогу поліпшити якість аналізу результатів діяльності організації та розробити заходи

ефективної інноваційної діяльності при мінімізації ризиків і раціональне використання нематеріальних активів – основи сучасного розвитку економіки. потребують захисту від використання особами, які не мають на це прав.

Цей захист виражається в контролі заходів нерозповсюдження комерційної таємниці, доступності відомостей про нематеріальних активів певного неширокому колу осіб, заходів захисту авторських прав. З цією метою створюється перелік інформації, яка визначається підприємством, як комерційна таємниця. Цей перелік не повинен включати ті відомості, які заборонені до засекречування правовими нормами.

Інформація, що зберігається в комп'ютерах, охороняється за допомогою паролів, що дають доступ до інформації певним керівником особам.

Так як на приватному підприємстві ТОВ«ТРИУМФ МЕДІА ГРУП» все реєстри бухгалтерського обліку і звітності представлені в електронному вигляді, то завдяки цьому можна отримати достовірну і своєчасну інформацію для прийняття управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

Досягнення повноти та точності облікової інформації про нематеріальні активи можливе не лише за допомогою бухгалтерського обліку та чинних стандартів, але й за умови максимальної узгодженості законодавчого регулювання щодо обліку та аудиту об'єктів нематеріальних активів.

Проведений аналіз опрацьованих джерел щодо нормативного забезпечення обліку та аудиту нематеріальних активів дозволяє виокремити низку існуючих проблем, а саме:

- відсутність єдиного визначення поняття «нематеріальні активи»;
- відсутність єдиної економічної класифікації нематеріальних активів;
- неузгодженість важливих положень окремих документів нормативно-правового забезпечення, що визначають методика обліку нематеріальних активів.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що, незважаючи на адаптацію вітчизняної практики обліку та аудиту до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, звітності та аудиту, все ще існують національні відмінності в обліку нематеріальних активів. Тому нагальною потребою залишаються питання реформування бухгалтерського обліку та аудиту та створення відповідної нормативної бази. Беручи до уваги існуючі проблеми щодо нормативного забезпечення обліку та аудиту нематеріальних активів підприємства, вважаємо за доцільне запропонувати наступні шляхи їх вирішення, а саме:

- гармонізація нормативного обліку нематеріальних активів до міжнародних стандартів;
- визначення єдиних критеріїв ідентифікації нематеріальних активів;
- розробка методики аудиту нематеріальних активів;
- постійне оновлення та удосконалення законодавчої бази, що регулює захист авторських, ліцензійних та патентних прав тощо.

В процесі дослідження роботи підприємства ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП», можна зробити висновок, що бухгалтерський облік досліджуваної компанії відповідає чинним нормам законодавства та характеру діяльності підприємства. План рахунків бухгалтерського обліку та інструкція про його застосування, а також П(С)БО України в основному видержуються. В той же час рекомендується звернути увагу на облік та аудит нематеріальних активів та внести корективи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бігдан І.А. Облік і аудит нематеріальних активів: дис. канд. екон. наук / І.А. Бігдан. – Х. : ХДУХТ, 2003. – 287 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242.
3. Куцик П.О. Особливості ідентифікації нематеріальних активів у банківському секторі // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013. – № 4(60). – С. 165–171
4. Джеймс Р Хитчнер. Оценка стоимости нематериальных активов / Джеймс Р. Хитчнер: под науч. ред. В.М. Рутгайзера. – М.: Маросейка, 2008. – 144 с.
5. Пилипенко І., Шевчук В. Національна система аудиту: проблеми становлення і розвитку//Бухгалтерський облік і аудит. –2007
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон від 16.07.99 р. No 996-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
7. Петрик О.А. Аудиторська діяльність в Україні: законодавчо–нормативне регулювання, сучасний стан / О.А. Петрик, В. Зотов Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 11. – С. 59–65.
8. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: постанова Комітету з міжнародної аудиторської практики, 2017 рік.
9. Лепетан І. М. Нематеріальні активи та інтелектуальний капітал // Економіка АПК: журнал. – 2007. – № 19. – с. 83 – 87
10. Іваненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посібник. К.: Знання–Прес, 2003. – 349 с.
11. Лепетан І. М. Нематеріальні активи та інтелектуальний капітал // Економіка АПК: журнал. – 2007. – № 19. – с. 83 – 87
12. Завгородний В.П., Савченко В.Я. Бухгалтерский учет, контроль и аудит в условиях рынка. 2–е изд. – К.: Фирма „ДИ–КСИ”, 1997. – 832 с.

13. Олендій О.Т. Методичні засади проведення аудиту нематеріальних активів / О.Т. Олендій, І.К. Шушакова // Інноваційна економіка. – 2016.
14. Старко І.Є. Облік і контроль нематеріальних активів в системі управління діяльністю підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: спец.: 08.00.09 – бухгалтерський облік аналіз та аудит / І.Є. Старко. – Львівська комерційна академія, 2018.
15. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291
16. 14 Шевчук О.А. Аудит в Україні – проблеми та перспективи розвитку / О.А. Шевчук, Н.Г. Здирко // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. — 2016.

ДОДАТОК А

Об'єкти права інтелектуальної власності

1.1. Право власності на винахід. Право власності на винахід засвідчується патентом. Об'єктом винаходу може бути: продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини); спосіб.

1.2. Право власності на корисну модель. Право власності на корисну модель засвідчується патентом. Об'єктом корисної моделі може бути конструктивне виконання пристрою.

1.3. Право власності на промисловий зразок. Право власності на промисловий зразок засвідчується патентом. Об'єктом промислового зразка може бути форма, візерунок, колір або їх поєднання, що визначає зовнішній вигляд промислового виробу і призначене для задоволення естетичних та ергономічних потреб.

1.4. Право власності на сорт рослин. Право власності на сорт засвідчується патентом. Патент на сорт засвідчує авторство на сорт і виключне право на його використання. Перелік родів і видів рослин, на сорти яких видаються патенти, визначається Кабінетом Міністрів України.

1.5. Право власності торгової марки. Юридична особа має власне найменування. Право і обов'язки господарських організацій, пов'язані з користуванням фірмовим найменуванням, товарними знаками і виробничими марками що визначаються діючим законодавством.

1.6. Право власності на програми для ЕОМ. Право на публікування, відтворення, поширення та інші дії щодо введенню в комерційний обіг сукупності даних та команд, що призначені для функціонування ЕОМ та інших комп'ютерних пристроїв з метою отримання конкретного результату.

1.7. Право власності на базу даних. Право на публікацію, відтворення, розповсюдження та інші дії по введенню в

комерційний обіг сукупності даних (статей, розрахунків, тощо), які систематизовані для пошуку і оброблення за допомогою ЕОМ.

1.8. Право володіння науково–технічною інформацією. Об'єктом науковотехнічної інформації можуть бути: результати науково–технічних, виробничих робіт та іншої науково–технічної діяльності, що зафіксовані у формі, яка забезпечує їх відтворення, використання та розповсюдження.

2. Об'єкти права користування ресурсами природного середовища. До них належать:

2.1. Право користування земельною ділянкою. Право покупця на подальше господарське або інше використання земельної ділянки. Це право включає також право оренди землі.

2.2. Право користування надрами, в тому числі на розробку корисних копалин.

2.3. Право на користування геологічною та іншою інформацією про природне середовище. Право на використання геологічної, геоморфологічної та іншої інформації про стан та можливості використання елементів природного середовища, природного середовища загалом, яка міститься в звітах, картах та інших матеріалах.

2.4. Право на використання інших ресурсів природного середовища. Право на використання водних, біологічних та інших ресурсів, яке будь–яким чином впливає на рівень екологічної безпеки життєдіяльності підприємства, населеного пункту, регіону тощо.

3. Об'єкти права користування економічними, організаційними та іншими вигодами. Вони включають:

3.1. Економічні вигоди від використання монопольної позиції на ринку. Факт панування монополії на ринку виробництва товарів та здійснення послуг. Визначається на основі інформації, наданої Антимонопольним комітетом України.

3.2. Права на використання економічних та інших привілей. Право на користування податковими, господарськими та іншими привілеями та користування майном. Визначаються на підставі документів, що засвідчують ці

права. Право користування податковими привілеями визначається на підставі інформації, наданої податковою інспекцією.

Гудвіл (ділова репутація) — це сукупність заходів, спрямованих на збільшення прибутку підприємств без відповідного збільшення активних операцій, включаючи використання кращих навичок управління, домінуюче становище на ринку продукції (робіт, послуг), нові технології. Під час приватизації експертна оцінюванка підлягає лише позитивній діловій репутації

.

ДОДАТОК Б

Нормативна база регулювання обліку та аудиту нематеріальних активів підприємства

